

FIȘA DISCIPLINEI

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea din Craiova
1.2. Facultatea	de Teologie Ortodoxă
1.3. Departamentul	de Teologie
1.4. Domeniul de studii	Teologie
1.5. Ciclu de studii universitare	Licență, seria 2025-2029
1.6. Forma de organizare	Zi
1.7. Programul de studii	Teologie Ortodoxă Pastorală

2. Date despre disciplină

2.1. Denumire disciplina			Muzică Bisericească și Ritual			2.2. Cod		D15TOPL107			
2.3. Titularul activităților de curs				Protodiac. lect. univ. dr. Victor ȘAPCĂ							
2.4. Titularul activităților de seminar/laborator				Protodiac. lect. univ. dr. Victor ȘAPCĂ							
2.5. Anul de studiu		I	2.5. Semestrul		I	2.6. Tipul de evaluare (E/C/VP)		E	2.7. Regimul disciplinei		DS, DOB

3. Timpul total estimat (ore pe semestru a activităților didactice)

3.1. Numărul de ore pe săptămână	3	din care: 3.2 curs	2	3.3. seminar/laborator	1
3.4. Total ore din planul de învățământ	42	din care: 3.5 curs	28	3.6. seminar/laborator	14
Distribuția fondului de timp - ore/sapt.					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					12
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					6
Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					9
Tutoriat					2
Examinări					2
Alte activități de cercetare					2
3.7. Total ore studiu individual					33
3.8. Total ore pe semestru					75
3.9. Numărul de credite					3

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Dicție, auz muzical;
4.2. de competențe	Competențe de operare pe calculator (Word, Internet Explorer); capacitate de analiză, de sinteză și de gândire critică;

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	• Cursul se va desfășura în condițiile impuse de lege, urmând procesul de predare și învățare fizic
5.2. de desfășurare a seminarului/laboratorului	• Sală specială destinată activităților practice

6. Obiectivele disciplinei - rezultate așteptate ale învățării la formarea cărora contribuie parcurgerea și promovarea disciplinei

Cunoștințe	Studentul/Absolventul: 1. Cunoaște trecutul istoric al cântării Bisericii creștine în general și al Bisericii Ortodoxe Române, în special; 2. Cunoaște și asimilează stilul de cântare bisericească; 3. Cunoaște cele opt glasuri bisericești, irmologic și stihiraric; 4. Cunoaște teoria muzicală (psaltică și liniară) în vederea însușirii cântărilor bisericești și laice;
Aptitudini (Abilități)	Studentul/Absolventul: 1. Dobândește aptitudini optime pentru interpretarea cântării bisericești și pentru punerea în practică a rânduieilor tipiconale; 2. Dobândește aptitudini de folosire a cărților de cult: Octoih, Mineie, Triod, Penticostar, Ceaslov, etc.; 3. Dobândește abilități de interpretare corală corectă, după regulile cântului profesionist;
Responsabilitate și autonomie	Studentul/Absolventul: 1. Are capacitatea de a interpreta cântări psaltice și corale; 2. Aplică elemente de practică liturgică; 3. Are capacitatea de a forma, alcătui și îndruma coruri parohiale sau grupuri corale și de strană.

7. Conținuturi

7.1. CURS	Modalitatea de desfășurare	Metode de predare	Fond de timp alocat (ore)
1-2. Generalități despre muzica bisericească bizantină (izvoare, semiografie, moduri) și pătrunderea acesteia la români; reprezentanți din secolele VIII-XVIII (melozi și imnografi bizantini); primele traduceri românești de cântări bisericești (începutul sec. XVIII); melodii specifice românești păstrate până astăzi; reforma chrysantică și notația modernă psaltică.	față în față (săptămâna 1 și 2)	Prelegere, expunere materiale didactice, exemplificare.	4 ore
3-4. Semiografia muzicii psaltice (semnele vocale, semnele timbrale, semnele consonante, ftonalele); scări și moduri psaltice, stiluri, formule, cadențe;	față în față (săptămâna 3 și 4)	Prelegere, expunere materiale didactice, exemplificare.	4 ore
5.Despre glasurile bisericești;	față în față (săptămâna 5)	Prelegere Materiale didactice imprimare	2 ore
6.Glasul VIII: Troparul Învierii, Doamne strigat-am..., Să se îndrepteze...	față în față (săptămâna 6)	Prelegere Materiale didactice imprimare	2 ore
7.Glasul I: Troparul Învierii, Doamne strigat-am..., Să se îndrepteze...	față în față (săptămâna 7)	Prelegere Materiale didactice imprimare	2 ore
8.Glasul V: Troparul Învierii,	față în față (săptămâna 8)	Prelegere	2 ore

Doamne strigat-am..., Să se îndrepteze...		Materiale didactice imprimate	
9. Sunetul și însușirile lui; valori și pauze; măsuri binare, ternare și mixte; sincopa și contratimpul; alterații.	față în față (săptămâna 9)	Prelegere Materiale didactice imprimate	2 ore
10. Formarea gamelor cu diezi și bemoli; game majore și minore; game sinonime, omonime și enarmonice.	față în față (săptămâna 10)	Prelegere Materiale didactice imprimate	2 ore
11. Termenii de mișcare și de nuanțare cei mai utilizați.	față în față (săptămâna 11)	Prelegere Materiale didactice imprimate	2 ore
12. Cărțile de cult din Biserica Ortodoxă Română. Rânduiești tipiconale privitoare la Vecernie și Utrenie.	față în față (săptămâna 12)	Prelegere Materiale didactice imprimate	2 ore
13. Cântările Sfintei Liturghii I: Ectenia mare, Antifoanele, Sfinte Dumnezeule, Heruvicul.	față în față (săptămâna 13)	Prelegere Materiale didactice imprimate	2 ore
14. Cântările Sfintei Liturghii II: Răspunsurile mari, Axionul, Tatăl nostru., Chinonicul;	față în față (săptămâna 14)	Prelegere Materiale didactice imprimate	2 ore

Bibliografie:

1. *Anastasimatarul Uniformizat – I Vecernierul*, București, 2002 (Ediție îngrijită de Pr. Prof. Dr. Nicu Moldoveanu, Pr. Lect. Drd. Victor Frangulea, Diac. Prof. Drd. Stelian Ionașcu);
2. BARBU-BUCUR, Sebastian *Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României*, Editura Muzicală, București, 1989;
3. BUZERA, Alexie, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea*, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 1999;
4. IDEM, *Coordonate ale culturii muzicale din Oltenia. Muzica de tradiție bizantină*, Craiova, Ed. Reduta, 2003;
5. *Cântările Sfintei Liturghii și alte cântări bisericești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1992, 1999, 2006;
6. *Cântările Sfintei Liturghii și alte cântări liturgice la sărbătorile de peste an*, Antologie de texte muzicale alcătuită de Pr.prof.univ.dr.Vasile Stanciu, Ed. a II-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011;
7. CIOBANU, Gheorghe, *Studii de Etnomuzicologie și Bizantinologie*, Ed. Muzicală, vol. I (1974), vol. II (1979), vol. III (1992);
8. *Dicționar de muzică bisericească românească*, Editura Basilica, București, 2013;
9. GHEORGHIȚĂ, Nicolae, *Chinonicul duminical în perioada post-bizantină (1453-1821). Liturgică și Muzică*, Ed. Muzicală, București, 2007;
10. IDEM, *Byzantine chant between Constantinople and the danubian principalities, Studies in Byzantine musicology*, Editura Sofia, București, 2010;
11. IDEM, *Muzica bizantină – o scurtă prezentare*, în GB 9-12, 2006, pp. 370-396;
12. GIULEANU, Victor, *Melodica bizantină*, Ed. Muzicală, București, 1981;
13. IONAȘCU, pr. lect. dr., Stelian, *Teoria muzicii psaltice, pentru seminariile teologice și școlile de cântăreți*, Editura Sofia, București, 2006;
14. KONSTANTINOU, N. Georgios, *Teoria și practica muzicii bisericești*, vol. I, traducere de Adrian Sîrbu, Asociația Culturală Byzantion, Iași, 2010;
15. LUNGU, Nicolae, *Muzica liniară (teorie și solfegii)*, volum îngrijit de N. Moldoveanu, Constantin Drăgușin și Victor Frangulea, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003;
16. Prof. N. LUNGU, Pr. Prof. Gr. COSTEA, Prof. I. CROITORU, *Gramatica muzicii bisericești psaltice*, București, 1951 (1993, 1997);

17. MAZILIȚA, pr. lect. univ. dr., Adrian Cristian, *Cultura muzicală religioasă din Mehedinți în sec. XIX-XX*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2015;
18. MOISESCU, Titus, *Prolegomene bizantine I. Muzica bizantină în manuscrise și carte veche românească*, București, Ed. Muzicală, 1985;
19. IDEM, *Muzica bizantină în spațiul cultural românesc*, București, Ed. Muzicală, 1996;
20. IDEM, *Monodia bizantină în gândirea unor muzicieni români*, București, Ed. Muzicală, 1999;
21. MOLDOVEANU, Pr. Prof. Dr. Nicu, *Istoria muzicii bisericești la români*, Editura Basilica, București, 2010;
22. STANCIU, Pr. Prof. Dr. Vasile, *Muzica Bisericii Ortodoxe din Transilvania*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj, 1996;
23. IDEM, *Anastasimatarul, sau cântările Vecerniei de Sâmbătă seara și ale Utreniei de duminică dimineața compuse și fixate pe notație liniară după melodiile celor opt glasuri, notate de preotul Dimitrie Cunțanu*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2010;
24. VINTILESCU, Petre, *Despre poezia imnografică din cărțile de ritual și cântarea bisericească*, Editura Partener, Galați, 2006;

7.2. Seminar/laborator	Modalitatea de desfășurare	Metode de predare	Fond de timp alocat (ore)
1. Audiții muzicale din principalele etape stilistice ale muzicii bisericești la români.	față în față (săptămâna 1)	Exemplificare, exersare asistată, studiu practic.	1 oră
2. Vocale simple și sprijinite, vocale combinate, semne timporale. Exerciții de paralaghie.	față în față (săptămâna 2)	Exemplificare, exersare asistată, studiu practic.	1 oră
3. Semne consonante (varia, omalonul, antichenoma, psifistonul și eteronul). Exerciții aplicative.	față în față (săptămâna 3)	Exemplificare, exersare asistată, studiu practic.	1 oră
4. Formule muzicale de introducere a glasurilor bisericești. Exerciții aplicative.	față în față (săptămâna 4)	Exemplificare, exersare asistată, studiu practic.	1 oră
5-6. Cântările Învierii de la Vecernie și Utrenie pe glasul al VIII-lea.	față în față (săptămâna 5-6)	Exemplificare, exersare asistată, studiu practic.	2 ore
7-8. Cântările Învierii de la Vecernie și Utrenie pe glasul I.	față în față (săptămâna 7-8)	Exemplificare, exersare asistată, studiu practic.	2 ore
9-10. Cântările Învierii de la Vecernie și Utrenie, pe glasul al V-lea.	față în față (săptămâna 9-10)	Exemplificare, exersare asistată, studiu practic.	2 ore
11. Cântările Sfintei Liturghii: Antifoanele I și II, Fericirile, Apărătoare Doamnă, Heruvicul, Ca pre Împăratul, Fericit bărbatul, Lumină lină, glas VIII.	față în față (săptămâna 11)	Exemplificare, exersare asistată, studiu practic.	1 oră
12. Cântările Sfintei Liturghii: Antifoanele I și II, Sfinte Dumnezeule, Răspunsurile Mari, Axionul, Tatăl nostru, glasul V.	față în față (săptămâna 12)	Exemplificare, exersare asistată, studiu practic.	1 oră
13-14. Solfegii aplicative în gama Do Major și Re minor.	față în față (săptămâna 13-14)	Exemplificare, exersare asistată, studiu practic.	2 ore

Bibliografie:

1. *Anastasimatarul Uniformizat – I Vecernierul*, București, 2002 (Ediție îngrijită de Pr. Prof. Dr. Nicu Moldoveanu, Pr. Lect. Drd. Victor Frangulea, Diac. Prof. Drd. Stelian Ionașcu);
2. *Anastasimatarul Uniformizat – II Utrenierul*, București, 2002 (Ediție îngrijită de Pr. Prof. Dr. Nicu Moldoveanu, Pr. Lect. Drd. Victor Frangulea, Diac. Prof. Drd. Stelian Ionașcu);
3. *Anuar liturgic și tipiconal*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2020;
4. *Cântările Sfintei Liturghii și alte cântări bisericești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al

Bisericii Ortodoxe Române, București 1992, 1999, 2006;
 5. *Ceaslov*, București, 1993;
 6. IONAȘCU, pr. lect. dr., Stelian, *Teoria muzicii psaltice, pentru seminariile teologice și școlile de cântăreți*, Editura Sofia, București, 2006;
 7. Prof. N. LUNGU, Pr. Prof. Gr. COSTEA, Prof. I. CROITORU, *Gramatica muzicii bisericești psaltice*, București, 1951 (1993, 1997);
 8. LUNGU, Nicolae, *Muzica liniară (teorie și solfegii)*, volum îngrijit de N. Moldoveanu, Constantin Drăgușin și Victor Frangulea, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003;
 9. MOLDOVEANU, Pr. Prof. Dr. Nicu Axionar (*Axioane duminicale, speciale și praznicale de peste tot anul, pe cele opt glasuri bisericești, după diferiți autori și Podobier*), Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2018;
 10. PRUTEANU, Ierom. Petru, *Câteva probleme liturgice legate de Slujba Botezului și riturile adiacente, abordate din perspectivă istorică*, referat susținut la Simpozionul teologic organizat la Facultatea de Teologie ortodoxă din Sibiu, 7 iunie 2011;
 11. IDEM, *Evoluția rânduielilor tipiconale în Răsăritul Ortodox. Studiu istorico-liturgic*, ed. I, în rev. Studii teologice, nr. 1/2006, ed. a II a: <http://teologie.net>;

8. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

Temele de curs și seminar propuse sunt subiecte de actualitate în cercetarea fundamentală și aplicativă din domeniul Teologie, disciplina Studiul Noului Testament. Tematica disciplinei acoperă conceptele majore relevante pentru aplicațiile specifice și pentru standardele comunității academice de profil. Conținuturile de învățare ajută la aprofundarea temeinică a teologiei, răspunzând, prin aceasta, așteptărilor principalilor angajatori ai absolvenților acestei discipline: structurile ecleziale, structurile de asistență socială și structurile din domeniul educației, asigurând și o bună pregătire pentru admiterea la masterat.

9. Evaluare

Tip activitate	9.1. Criterii de evaluare	9.2. Metode de evaluare	9.3. Pondere din nota finală
9.4. Curs	Modul de analiză, sinteză și integrare a informației teoretice	Examen	70%
9.5. Seminar/laborator	Modul de analiză, sinteză și transfer a cunoștințelor teoretice în lucrările de seminar	Lucrare de seminar și implicarea în activități de seminar	30%
9.6. Standard minim de performanță			
- Prezența la curs și seminar (cel puțin 50%); - Participare la seminar (cel puțin 30%); - Cunoaște principalele aspecte legate de modul de analiză, sinteză și transfer a cunoștințelor teoretice în practică muzicală.			

Data completării
01.10.2025

Titular de disciplină,
Protodiac. lect. univ. dr. Victor ȘAPCĂ

Semnătura titularului

.....

Data avizării în departament
01.10.2025

Director de departament,
Pr. lect. univ. dr. Mihai Ciurea

Semnătura directorului de departament,

.....

.....